

Софийски университет „Св. Климент Охридски“
Философски факултет
Специалност „ПОИТОЛОГИЯ“
Учебна дисциплина
„ПОЛИТИЧЕСКИ ДОКУМЕНТИ“
Преподавател: СТРАХИЛ ДЕЛИЙСКИ

ТЕМА АНАЛИТИЧНИ ДОКУМЕНТИ В ПОЛИТИКАТА. ФАКТОРЕН АНАЛИЗ, ДОКЛАД ЗА РАННО ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ, SWOT АНАЛИЗ

Анотация: Запознаване с основни аналитични документи необходими за всекидневното управление на политическите процеси.

Събирането и обработката на политическата информация е само част от аналитичната дейност в политиката.

Обосновани политически решения се вземат не просто на основата на събраната политическа информация, а на основата на политически анализи, използващи тази информация.

Факторен анализ (каузална схема)

При дефиниране на един проблем важна задача е оценката на необходимата за анализа и решаването на проблема информация. Трябва да отговорим на въпроса: „Какво ни е нужно да знаем предварително, за да разберем и решим този проблем?“

Отговорът може да бъде резултат от чиста интуиция. Всъщност аналитичното разчленяване на една проблемна ситуация изисква най-вече разбирането на нейните основни причини. Знанието за съвкупността от причини (фактори) на един проблем е и знание на необходимата информация за решаването на този проблем. Съществуват относително опростени аналитични методики, които позволяват целенасочено и предпазено от случайни грешки анализиране на всеки проблем от гл.т. на най-важните причини (фактори), които го пораждат. Една от най-често употребяваните е т.нар. „каузална схема“.

Пример: Създаване на каузална схема

Общата задача е да се направи задоволителен и достатъчно изчерпателен списък на основните причини (фактори) за възникването на даден проблем. За да я изпълним, е необходимо да дефинираме проблема. Например, какъв е рискът пред управляващата партия да загуби предстоящите парламентарни избори?

Изготвянето на каузалната схема протича при спазването на следните процедури:

1. Открояват се най-важните страни на проблема (3 до 4). Проблемът се разчленява на съставните му части, което е отговор на въпроса: За какво става дума, когато говорим за риск от загуба на изборите? В случая това могат да бъдат:

- Слаба мобилизация на симпатизантите на правителствената партия;
- Свърх мобилизация на симпатизантите на опозиционната партия;
- Масирано преориентиране на доскоро верните избиратели към други партии.

2. Изготвя се списък на факторите, които могат да повлияят съществено върху така дефинираните 3 страни на проблема:

- Скандал за корупция в правителството;
- Очевиден провал на икономическата политика на правителството, изразяващ се в икономическа криза и увеличаване на безработицата;
- „Умора“ сред избирателите от дългото пребиваване на управляващата партия във властта;
- Отцепване на част от партийния елит на управляващата партия;
- Поява на силен политически конкурент в собственото електорално пространство;
- Видими признаци за недоверие към правителството в международен план.

3. Определя се въздействието на всеки от така дефинираните фактори върху всяка от вече определените страни на проблема. Това въздействие се определя в положителна или отрицателна насока ще е (обикновено със знака „+“ се отбелязват факторите, които ще подсилват, задълбочат проблема, а със знака „-“ – отслабването на проблема).

4. При някои от факторите може да се направи една стъпка назад – за определяне на техните най-важни причини. Например, при фактора „Очевиден провал на икономическата политика на правителството“:

- Неочаквано висок ръст на безработицата;
- Чувствителен спад в доходите;
- Рязък срив в ръста на производството;
- Изтичане на капитали.

5. Според така определен списък на най-съществени фактори на проблема, се съставя и списък на необходимата информация за решаването на проблема. Оценяват се и възможните източници за получаването на тази информация от г.т. на гарантиране на нейната достоверност.

Методиката на каузалната схема е лесен начин за онагледяването на един проблем. Тя може да се използва и при анализа и дефинирането на възможните алтернативи за решаването му, като този път движението не е „стъпка наваз“, а „стъпка напред“.

Каузална схема

Доклад за ранно предупреждение

Може ли да се предвижда в политиката?

Обикновено се приема, че политическото управление на практика е предвиждане. В повечето случаи политиките и техните експерти разчитат на интуицията. Дори когато използват техники за прогнозиране, те почти никога не излизат извън простите екстраполации на очертаващи се тенденции в политическия живот или икономическото развитие.

Например, ако има тенденция към увеличаване на безработицата, най-лесно е тя да бъде екстраполирана в бъдещето (следващите 1-2 години) и да се направят изводи на основата на очакването за увеличение на безработицата. Екстраполациите, обаче, са твърде ненадеждно средство за прогнозиране на политическите процеси.

Систематичното наблюдение на обществените процеси, както и прогностичното използване на теоретични заключения позволява изграждането на система за „ранно предупреждение“. Става дума за конструирането на мрежа от индикатори, които комбинират познанието за важни причинно-следствени връзки и предположения за едно вероятно бъдеще.

Теоретичната схема на индикаторите на системата за ранно предупреждение изглежда така:

Ефектът в конкретния случай е едновременно и опасност, и благоприятна възможност от гледна точка на наблюдателя.

Опасностите могат да бъдат различни:

- от политическа криза;
- от етническа криза;
- от война;
- от революция;
- от преврат.

Благоприятните възможности също могат да бъдат различни:

- промяна към по-добър инвестиционен климат;
- реализиране на втори мандат;
- увеличаване доверието в правителството.

Създаването на схема от индикатори за ранно предупреждение по принцип изисква продължителна работа на екип от експерти в сътрудничество с информационна агенция. Обикновено такава система се поддържа от правителствени служби с помощта на международни организации. В редица случаи системи за ранно предупреждение се организират от неправителствени организации, а продуктът им се търси от големи компании, които се интересуват за оценката на риска за инвестициите и на цялостната политическа обстановка.

Системата за ранно предупреждение обикновено включва следните етапи:

1. Проучване на академичните изследвания, които са източник на теоретични знания за връзките между причина и следствие и възможните индикатори за това. Проучват се статии и научни текстове, за да се извлече обяснителен модел за интересуващите ни събития. Целта е да получим теоретични отговори на въпроса: От какво зависи риска за...?“ Различните автори дават различни отговори. Задача на екипа от експерти е да избере набор от обяснителни модели. Целта е да се направи списък на причините за интересуващите ни явления, чието наблюдение може да ни помогне да предвидим настъпването на тези явления. След това се прави списък на индикаторите, чрез които можем да съберем информация за причините за дадено явление. Обикновено списъка на индикаторите се подлага на тест за надеждност, като се използват

- натрупани исторически данни или допълнителна експертна оценка.
2. Систематично и постоянно се събират данни за всички индикатори. Тези дейности се описват също така като мониторинг. Вероятността от настъпване на интересуващото ни събитие зависи от динамиката на промените в стойностите на наблюдаваните индикатори. Тъй като обикновено не знаем предварително какви са критичните стойности на индикаторите (например, каква е критичната стойност на равнището на безработицата, за да породи тя масови протести), е необходимо информацията да се събира за по-продължителен период. Както и да се направи сравнение между тази информация и реални събития, за да се оценят критичните прагове на индикаторите. Изборът на времевия интервал зависи от естеството на индикаторите. Често този интервал зависи от цикъла на обработка на данни в статистиката.
  3. На основата на така събраната информация, при възможност, се правят индекси.

Най-често системите за ранно сигнализиране се създават за наблюдението на сложни процеси, които протичат сравнително бавно, но които съдържат потенциал за радикална и бърза промяна. Например, риск от бунт, социален сблъсък, етнически конфликт, политическа дестабилизация. Индикаторите за ранно предупреждение не са приложими към процеси, които протичат бързо и са краткотрайни. Например, определяне на критичните равнища на напрежение при кризи.

SWOT анализът е широко приложима техника за анализ, която най-често се прилага в ранни фази на стратегическо планиране. Той включва определянето и наблюдението на: силните и слабите страни, на възможностите и рисковете по отношение развитието на даден проблем, индивид, организация.

Логиката на този анализ е да се определят както вътрешния потенциал и ограничения, така и факторите на позитивно и негативно влияние, които са външни спрямо обекта на анализ.

Пример: SWOT анализ

Силни страни	Слаби страни
Възможности	Заплахи/рискове

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“
Investing in the future of Bulgaria!

